

prijevodi magnetofonskih zapisa koje su sastavljači snimali od 1980. do 1982. godine; neki su prozni tekstovi reproducirani prema konceptima zapisa istraživača Kamenskog, čiji je rad prekinula smrt, a neki originali uzeti su iz prijašnjih publikacija. Sve tekstove preveli su sastavljači knjige. Poslije uvoda (na 25 stranica) iznijeti su mnogi dragocjeni podaci o pričama i pjesmama; o tome tko ih je zapisao, kada, tko su kazivači, gdje su objavljivane, podaci o varijantama, likovima, vezama s ruskim folklorom, rasprostranjenosti motiva, o korištenju ili unošenju motiva u djela ruskih književnika i slično.

Na kraju je navedena literatura (45 bibliografskih jedinica) i 25 notnih zapisa koje je dešifrirao E.S. Kustovski.

ANTE NAZOR

Erotske narodne pjesme, Skupio i priredio Zdravko Krstanović, vlastito izdanje, Split 1984, 123 str.

U nakladi od deset tisuća primjера-ka pojavila se ova mala knjižica koja sadrži devedeset i pet pjesama. Poslužio se priređivač, kako sam kaže, "već prihvaćenom sintagmom" *erotske narodne pjesme*, mada smatra "da bi o terminološkim i drugim pitanjima što ih ona (sintagma, op.T.P-P) otvara valjalo analitički raspravljati" (str.111). Za analitičku raspravu nije bilo potrebno da se u ovoj knjizi listaju stranice. Knjiga želi doseći "antologijske poetske visine" (str.112), kako kaže priređivač, i kročiti u zabranjene vode u kojima već nekoliko godina posve uspješno plivaju knjige *Crven ban* (Beograd 1979), *Kudilja i vreteno* (Zagreb 1980) i *Klinček lesnikov* (Ljubljana 1981).

U popratnom slovu na kraju knjige Z. Krstanović govori i o svom uređivačkom postupku: uvrstio je u knjigu tekstove iz raznih krajeva, ponajviše iz Dalmacije, tekstove nije dotjerivao i iz obimne građe koju je skupljao od 1973. do 1984. godine nastojao je izabrati "ponajbolja ostvarenja u kojima je imaginacija narodnog pjevača najdjelotvornija" (str.112). Z. Krstanović ponešto i pretjeruje preneglašavajući slobodu i razigranost naroda prema pa-

trijarhalnom sramu, prema čuvarima "institucija i ideologiziranog jezika". Pretjerano je tvrditi da se usmena erotska poezija ostvaruje u "hiljadama pjesama" jer, čini se da i ova knjižica govori kako priređivač u desetgodišnjem sakupljačkom radu usmene poezije nije mogao izdvojiti veći broj (od ovog koji je u knjizi) erotskih pjesama koje bi zadovoljile visoke zahtjeve poetskog, a poneka i od uvrštenih pjesama u izboru nekog drugog priređivača vjerojatno se ne bi našla.

Usmene erotske pjesme su sastavni dio cjelokupnog usmenog pjesništva i upravo zato, unutar tog sistema, one su trajale, mijenjale se, postajale ponekad sasvim vulgarne, ili se uobličavale u vrhunska poetska ostvarenja. Krstanovićev je izbor hvale vrijedan jer pokazuje da ta poezija traje i danas (kao što smo već naglasili to su sve njegovi vlastiti zapisi i zapisi njegovih prijatelja i poznanika), te da u svojim najboljim dosezima, bez obzira na to što svojim sadržajem i mogućim kontekstom svjedoči o težnji da se prilagodi aktualnom, postaje vrijedna poezija. Humor, ironija, groteska, hiperbola pretvaraju spolovila u konja, svrdlo, zmiju, crkvicu, zvono, ružu, "spuža" - bore se oni i plaču u tim pjesmama, uostalom kao i u životu. Premda se nećemo složiti sa Z. Krstanovićem da "svemu što ga okružuje narodni pjevač daje oblik falusa i vagine" (str.112), složiti ćemo se da "ljekovita, oslobađajuća vedrina struji u stihovima ove zbirke" (str.112).

TANJA PERIĆ-POLONIJO

Divna Zečević, Književnost na svakom koraku, Studije i članci, Mala teorijska biblioteka 20, Izdavački centar "Revija", Radničko sveučilište "Božidar Maslarić", Osijek 1986, 268 str.

Autorica je ove knjige jedan od rijetkih naših stručnjaka koji su glavčinu svojih istraživanja posvetili fenomenu pučke književnosti. Pučka književnost pak - usprkos naporima ove autorice i drugih istraživača, osobito Maje Bošković-Stulli - još nije dovoljno uočena kao književno-historijski i književno-teo-

rijski problem, pa čak ni za sam termin *pučka književnost* ne bismo mogli reći da se do kraja afirmirao. Nije zbog toga čudno što i Divna Zečević u većini svojih knjiga stanovit broj stranica posvećuje definiciji pučke književnosti i ocrtavanju njezina odnosa prema drugim sličnim fenomenima, da bi tek potom prešla na analizu pojedinačnih pojava i djela.

Tako je i u ovom zborniku autoričnih radova. Na početku su knjige studije *Pučka književnost i O istraživanju fenomena pučke književnosti*, potom se perspektiva sužava i prelazi se na analizu pojedinačnih pitanja (Grabovac, odjek pogibije Zrinskoga i Frankopana u pučkoj poeziji, itd.). Pučku književnost autorica definira kao područje koje je smješteno između usmene i tzv. visoke književnosti (koju ona povremeno imenuje zgodno nađenim nazivom *centralna književnost*) i kao područje koje, upravo zbog specifičnog svoga položaja, razvija niz karakterističnih i samo njemu svojstvenih tema, postupaka i recepcijskih obzora. Pučka književnost ima neke osobine visoke književnosti, kao što su grafička fiksiranost, distribucija uz pomoć štampe, osobita vrsta kontakta s čitateljem (on je sâm s tekstom, rjeđe u društvu), a i neke osobine usmene književnosti, i to na planu tematike, motivike pa i organizacije djela. Osobito mi se važnim čini autorično zapažanje specifičnih formula pučke književnosti koje znaju biti prilično čvrste i igrati važnu ulogu u strukturiranju djela, koliko god da je ta uloga naravno drugačija od uloge formula u usmenoj književnosti.

U tim se, načelnim radovima, može naći zanimljivih ideja o načinu istraživanja pučke književnosti, a korisno je i nastojanje da se načelna rasprava obogati primjerima iz svakodnevice i iz suvremenih medija, pa je u tome pogledu naslov knjige posve primjeren temeljnome autoričinu stavu. Ako u toj načelnoj sferi ima nečega što čitatelju pomalo smeta, onda je to - uz mjestimičnu nekonzistentnost i skokovitost izlaganja - nedovoljno jasno razgraničenje pučke i trivijalne literature: na trenutke se čini da ih autorica vidi kao jedan fenomen, a na trenutke opet kao da ih luči. Možda će se, uostalom, tome pitanju ubuduće posvetiti. Knjiga je podijeljena na dva dijela: u

prvome su studije, dakle duži napisi koji, uz upotrebu potrebne aparature, namjeravaju znanstveno doprinijeti našem proučavanju folkloru, a u drugom su dijelu članci, nešto popularnije pisani tekstovi koje treba shvatiti kao skupljanje građe za buduća istraživanja i ujedno kao nastojanje da se široj publici skrene pažnja na fenomen pučke književnosti, prije svega ukazivanjem na slikovite ili bizarne aspekte građe što ju je autorica sama sakupila na terenu. Tu su radovi kao *Putositnice iz Hrvatskog zagorja*, *Bilješka o starici koja nije htjela pripovijedati* i drugi; svi oni na osobit način korespondiraju s radovima u prvome, načelnom dijelu knjige.

Uz doista golemi rad koji je u ove tekstove uložen, i uz zanimljivost pitanja što ih ti radovi pokreću, svakako moram istaknuti još jednu osobinu napisa Divne Zečević: oni čitatelja nikako ne ostavljaju ravnodušnim, bez obzira na to čine li to svojim pozitivnim ili negativnim osobinama. A upravo je ravnodušnost ono što nam - kad je o pučkoj književnosti riječ - najmanje treba, budući da je riječ o fenomenu koji je vrijedan istraživanja i čije (znanstveno) vrijeme tek dolazi. Upravo zato smatram da ova knjiga, takvim svojim osobinama, osim znanstvene, obavlja i važnu društvenu zadaću.

PAVAO PAVLIČIĆ

Šum šumi, grm grmi, izbor iz usmene poezije, priredila Tanja Perić-Polonijo, Dobra knjiga, Lektira za peti razred osnovne škole, Školska knjiga, Zagreb 1986, 219 str.

Sastavljačica ove knjige prihvatila se nimalo lake zadaće da za učenike petih razreda osnovne škole izabere usmene lirске pjesme za lektiru. To je obavila dobro prije svega zato što je odmjerila kriterije po kojima je uvrstila tekstove u ovaj zbornik. Primijenila je dva kriterija: kriterij reprezentativnosti (za pojedine vrste i podvrste usmenoga stvaralaštva) i kriterij namjene (knjiga je namijenjena učenicima koji usmenu poeziju uglavnom slabije poznaju). Otuda je i kompozicija knjige specifična, ali posve primjerena: u prvom su